

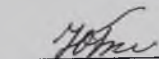
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра технології кормів та годівлі тварин
Кафедра охорони праці та фізики

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри охорони праці та
фізики

 С.М. Хурсенко
« » _____ 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри ТКіГТ

 Ю.В. Бондаренко
«02» листопада 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

ОК 5 Охорона праці в галузі та цивільний захист

Спеціальність: *101 Екологія*
Освітня програма: *Екологія*
другий (магістерський) рівень

Факультет: *Агротехнологій та природокористування*

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

- формування у майбутніх фахівців (спеціалістів та магістрів) умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.
- формування у студентів здатності творчого мислення, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру і приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту з урахуванням особливості майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнення науково-технічного прогресу.

Завдання:

- забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.
- засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування надзвичайних ситуацій, побудову моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення надзвичайних ситуацій, захисту персоналу, населення, матеріалів та культурних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати :

- нормативно-правову базу охорони праці в галузі;
- функціональні обов'язки, права і відповідальність керівників щодо створення і забезпечення здорових і безпечних умов праці у ввіреній галузі виробництва; роль служби охорони праці, трудового колективу та профспілок в СУОП; функції та задачі управління охороною праці; види планів та джерела фінансування законів по поліпшенню умов і охорони праці. Методи та показники стану охорони праці, виробничого травматизму, професійних захворювань тощо; класи умов праці за показниками шкідливості та небезпечності, важкості та напруженості трудового процесу, категорії та клас галузевих об'єктів по електро-пожежо-вибухонебезпеці, організаційні і технічні засоби безпеки праці.
- стан та правові основи цивільного захисту, його завдання та принципи побудови;
- свої обов'язки за напрямком професійної діяльності з урахуванням завдань у цивільному захисті.
- методи та інструментарій моніторингу при надзвичайних ситуаціях, побудови моделей (сценарію) їх розвитку та оцінку їх соціально-економічних наслідків.
- приймати рішення з питань цивільного захисту в межах своїх повноважень.

вміти:

- володіти методами логічного моделювання небезпек виробничих процесів у галузі; володіти методами аналізу небажаних наслідків; проводити інструктаж та навчання працівників галузі з питань охорони праці; розробляти та впроваджувати у виробництво раціональні режими праці та відпочинку, організації трудового процесу і робочих місць, механізації та автоматизації виробничих процесів. Виявляти в умовах виробництва потенційні і реальні небезпеки, джерела, фактори та умови їх можливої дії на людину; визначити засоби та заходи колективного та індивідуального захисту працюючих; складати довгострокові, поточні та оперативні плани по охороні праці, визначити

джерела їх фінансування; проводити розрахунки економічного збитку від небажаних наслідків та володіти методами визначення комплексної оцінки економічної ефективності заходів по поліпшенню умов та охорони праці; розробляти та впроваджувати системи управління ризиком (безпекою) на виробництві;

- проводити ідентифікацію, дослідження умов виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій та забезпечувати скоординовані дії щодо їх попередження на об'єктах відповідно до своїх професійних обов'язків.
- застосовувати методику з прогнозування та оцінки обстановки в зоні надзвичайних ситуацій, (розраховувати параметри вражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків надзвичайних ситуацій).
- впроваджувати превентивні та оперативні (аварійні) заходи цивільного захисту.
- інтерпретувати новітні досягнення в теорії та практиці управління безпекою у надзвичайних ситуаціях.
- забезпечувати якісне навчання працівників об'єкта з питань цивільного захисту, надавати допомогу та консультацію працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у надзвичайних ситуаціях.
- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення надзвичайних ситуацій за встановленими критеріями та показниками.

3. Програма навчальної дисципліни

«Охорона праці в галузі та цивільний захист» для підготовки магістрів галузі 20 Аграрні науки та продовольство, спеціальностей: 201 Агрономія, 202 Захист і карантин рослин, 205 Лісове господарство, 206 Садово-паркове господарство; галузь 10 Природничі науки, спеціальність: 101 Екологія затверджено навчально-методичною радою СНАУ від 16.01.17 р. Пр. № 5

Модуль 1. Охорона праці в галузі

Змістовий модуль 1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці.

Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці

Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі.

Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності». Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності.

Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці - частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».

Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.

Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва. Організація об'єднаних націй. Всесвітня організація охорони здоров'я. Міжнародна агенція з атомної енергії. Міжнародна організація праці. Європейський Союз. Співдружність незалежних держав.

Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі

Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. Показник нормативно-правових актів з питань охорони праці. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни

праці та виробничого середовища. Складання інструкцій з охорони праці. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі.

Змістовий модуль 2. Система управління охороною праці в організації

Тема 3. Система управління охороною праці в організації. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.

Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва.

Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі. Пріоритет функцій забезпечення безпеки.

Тема 4. Ефективність функціональної структури СУОП.

Планування заходів з охорони праці. Складання колективного договору. Види планування та контролю стану охорони праці. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. Мета та основні параметри планів. Аналітична та оперативна частини Плану.

Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Основні складові інтегрованої системи менеджменту. Функціональні та організаційні особливості.

Галузеві системи управління охороною праці. Мета та принципи функціонування. Організаційна та функціональна структури СУОПГ.

Регіональні системи управління охороною праці, мета, принципи та основні функції. Служби охорони праці місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 3. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків.

Тема 5. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків.

Загальні положення та визначення. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування.

Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом.

Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Розслідування нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Організація розслідування, склад комісій з розслідування, основні документи.

Розслідування та облік аварій. Розслідування інцидентів та невідповідностей.

Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.

Дослідження та профілактика виробничого травматизму. Визначення економічного збитку від травматизму та професійних захворювань. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Методи дослідження виробничого травматизму.

Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі.

Змістовий модуль 4. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі.

Тема 6. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі.

Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Атестація робочих місць. Загальні вимоги безпеки в галузі. Вимоги безпеки під час експлуатації основного

технологічного обладнання, при підготовці сировини та при виробництві продукції. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць. Забезпечення безпеки контрольовано-вимірювальних приладів, автоматизованих систем управління, сигналізації та зв'язку.

Вимоги до санітарного контролю за станом повітря робочої зони. Вимоги до засобів індивідуального захисту.

Особливості заходів електробезпеки на підприємствах галузі.

Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень. Утримання території підприємств галузі. Особливості охорони праці при ремонтних роботах, під час вантажно-розвантажувальних робіт. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції і кондиціонування повітря.

Вимоги до працівників певних категорій і порядок допуску їх до роботи.

Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в галузі. Розрахунок засобів індивідуального захисту працівників Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил. Вібрація, шум, інфразвук, ультразвук. Виробничі випромінювання. Мікроклімат робочої зони.

Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.

Змістовий модуль 5. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях

Тема 7. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях

Вимоги безпеки до лабораторних приміщень та обладнання для наукових досліджень.

Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці. Наукова база охорони праці. Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці, галузеві науково-дослідні інститути з питань охорони праці, відділи та лабораторії з питань охорони праці галузевих науково-дослідних інститутів. Кафедри охорони праці та інші підрозділи вищих навчальних закладів.

Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Загальнодержавна (національна), галузеві, регіональні програми.

Аналіз професійного та виробничого ризиків. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності. Аналіз потенційних небезпек та ризиків виробництва. Мета і методи аналізу. Використання статистичної звітності і актів розслідування нещасних випадків і професійних захворювань в аналітичній роботі. Показники частоти та тяжкості травматизму. Визначення комплексної оцінки заходів по поліпшенню умов та охорони праці. Автоматизовані системи управління охороною праці, обліку, аналізу та дослідження травматизму.

Змістовий модуль 6. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах

Тема 8. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах

Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, технологічного обладнання.

Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби гасіння пожеж. Протипожежне водопостачання. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах галузі.

Змістовий модуль 7. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці

Тема 9. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці

Органи державного нагляду за охороною праці. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Державна служба України з питань праці. Права і відповідальність посадових осіб Держпраці. Перелік питань для здійснення планових заходів державного нагляду у сфері промислової безпеки та охорони праці.

Проведення державного нагляду за охороною праці. Види та основні параметри проведення наглядових заходів.

Змістовий модуль 8. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві.

Тема 10. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві

Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування.

Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Правління Фонду. Виконавча дирекція Фонду. Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів. Джерела фінансування Фонду. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків. Обов'язки Фонду. Права та обов'язки застрахованої особи. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника.

Модуль 2. Цивільний захист

Змістовий модуль 1. Загальна підготовка з питань цивільного захисту

Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій. Основи цивільного захисту в Україні. Класифікація надзвичайних ситуацій. Моніторинг потенційно-небезпечних об'єктів. Умови стійкого функціонування територій об'єктів. Методи ідентифікації та паспортизації потенційно-небезпечних об'єктів. Визначення класу підвищеної небезпеки об'єкта. Основні причини виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідація їх наслідків.

Тема 2. Планування з питань цивільного захисту. Загальні принципи планування заходів цивільного захисту. Вимоги до складу, змісту та форми плануючих документів. Методика розроблення планів з попередження надзвичайних ситуацій. Структура і зміст плану цивільного захисту об'єкта на мирний час і на особливий період. Довгострокові документи і документи підготовки цивільного захисту об'єкта господарювання в поточному році. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу об'єкта господарювання до дій у надзвичайних ситуаціях. План дій органів управління, сил і структурних розділів об'єктів, його завдання і мета. Розділи Плану дій цивільного захисту об'єкта та додатки. Папки робочих документів начальника цивільного захисту об'єкта, начальника штабу цивільного захисту об'єкта, начальників служб, невосенізованих формувань і їх зміст. Зміст доповіді начальника цивільного захисту об'єкта до місцевого органу управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення.

Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та протипожежний захист об'єктів господарювання. Оцінити вплив ударної хвилі при вибуху газоповітряної суміші. Визначити вплив ударної хвилі на людей та тварин. Розрахувати ступені руйнування об'єкта та їх характеристику. Оцінка послідовності вибуху газоповітряної суміші для визначення стійкості роботи об'єкта.

Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного, біологічного зараження. Основні поняття оцінки радіаційної, хімічної, метеорологічної обстановки. Вивчити методи оцінки радіаційної обстановки при аварії на АЕС і послідовність її проведення. Визначити параметри зон забруднення радіоактивних речовин. Розв'язання типових завдань. Режими захисту при аварії на АЕС. Вивчити методи оцінки хімічної обстановки і послідовність її проведення. Розрахунок

масштабів хімічного забруднення. Розв'язання типових завдань. Планування заходів із запобігання поширенню інфекційних захворювань з первинного осередку. Зона і осередок біологічного ураження. Ознайомитись з способами евакуації і розосередження міського населення в надзвичайних ситуаціях. Оцінка хімічної обстановки та послідовність її проведення. Розрахунок масштабів хімічного забруднення.

Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС. Оцінка інженерної обстановки. Визначення необхідної кількості рятувальників і техніки. Оцінка збитків від наслідків надзвичайних ситуацій. Розрахунок збитків від втрати життя та здоров'я населення. Алгоритм розрахунку збитків від втрати життя та здоров'я населення.

Змістовий модуль 2. Профільна підготовка з питань цивільного захисту

Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах Єдиної системи цивільного захисту. Поняття екологічних надзвичайних ситуацій. Класифікація зон екологічних надзвичайних ситуацій. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації. Склад і структура системи спостереження і лабораторного контролю ЄДСЦЗ України. Завдання системи спостереження і лабораторного контролю ЄДСЦЗ України.

Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту. Розрахунок індикаторів продовольчої безпеки держави. Розрахунок добової енергетичної цінності раціону людини. Продовольча безпека. Оцінка зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень продовольчої безпеки та її місце в системі національної безпеки. Організація моніторингу потенційних загроз технології виробництву продукції рослинництва. Індикатори продовольчої безпеки. Організація моніторингу за поширенням забруднення та зараження карантинних бур'янів. Організація контролю. Виявлення, зберігання і утилізація застарілих, непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів.

4. Структура навчальної дисципліни Модуль 1 .Охорона праці в галузі

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усьо-го	у тому числі					усього	у тому числі				
	л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці.												
Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці							5					5
Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі							9	2	2			5
Разом за змістовим модулем 1							14	2	2			10
Змістовий модуль 2. Система управління охороною праці												
Тема 3. Система управління охороною праці в організації							7	2				5
Тема 4. Ефективність функціональної структури СУОП.							5					5
Разом за змістовим модулем 2							12	2				10
Змістовий модуль 3. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування												

<i>нещасних випадків.</i>											
Тема 5. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків.								7	2	5	
Разом за змістовим модулем 3								7	2	5	
Змістовий модуль 4. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі.											
Тема 6. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі.								5		5	
Разом за змістовим модулем 4								5		5	
Змістовий модуль 5. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях											
Тема 7. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.								5		5	
Разом за змістовим модулем 5								5		5	
Змістовий модуль 6. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах											
Тема 8. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах								5		5	
Разом за змістовим модулем 6								5		5	
Змістовий модуль 7. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці											
Тема 9. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці								5		5	
Разом за змістовим модулем 7								5		5	
Змістовий модуль 8. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві.											
Тема 10. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві								4		4	
Разом за змістовим модулем 8								4		4	
ІНДЗ								-	-	-	
Усього годин								57	6	2	39

Модуль 2 . Цивільний захист

Назви змістових модулів і тем	заочна форма навчання З ЛІС М			
	Усього	у тому числі		
		л	п	срс
Змістовий модуль 1. Загальна підготовка з питань цивільного захисту				
Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій.	8	2		6
Тема 2. Планування з питань цивільного захисту.	4	2		2
Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та протипожежний і протипожежний захист об'єктів господарювання.	6		2	4
Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного, біологічного зараження.	6			6
Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків.	4			4
Разом за змістовим модулем 1	28	4	2	22
Змістовий модуль 2. Профільна підготовка з питань цивільного захисту				
Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах Єдиної системи цивільного захисту.	10			10
Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту.	10			10
Разом за змістовим модулем 2	20			20
Усього годин Модуль 1	48	4	2	46
Усього	105	10	4	91

5. Теми та план лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1 . Охорона праці в галузі		
1	Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі 1. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. 2. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. 3. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі	2
2	Тема 3. Система управління охороною праці в організації. 1. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів. 2. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва. 3. Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі	2
3	Тема 5. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків. План:	2

	1. Загальні положення та визначення. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. 2. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. 3. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків., основні документи.	
Модуль 2. Цивільний захист		
4	Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій. 1. Основи цивільного захисту в Україні. 2. Основні поняття і визначення. 3. Класифікація надзвичайних ситуацій. 4. Моніторинг надзвичайних ситуацій.	2
5	Тема 2. Планування з питань цивільного захисту. 1. Загальні принципи планування заходів цивільного захисту. 2. Методика розроблення планів з попередження надзвичайних ситуацій. 3. Структура і зміст плану цивільного захисту об'єкта на мирний час і на особливий період. 4. Довгострокові документи цивільного захисту.	2
	Разом	10

5. Теми та план практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Охорона праці в галузі		
1	Атестація робочих місць за умовами праці	2
Модуль 2. Цивільний захист		
2	Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів і пожеж та протипожежний і протипожежний захист об'єктів господарювання. 1. Оцінка впливу ударної хвилі при вибуху газоповітряної суміші. Визначення впливу ударної хвилі на людей та тварин. 2. Розрахунок ступеню руйнування об'єкта та їх характеристика. Оцінка послідовності вибуху газоповітряної суміші для визначення стійкості роботи об'єкта.	2
	Разом	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Охорона праці в галузі		
1	Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці 1. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. 2. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. 3. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Директиви ЄС з охорони праці	5

	4. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. 5. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.	
2	Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі 1. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. 2. Складання інструкцій з охорони праці. 3. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі.	5
3	Тема 3. Система управління охороною праці в організації. 1. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці. 2. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва. 3. Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі.	5
4	Тема 4. Ефективність функціональної структури СУОП. 1. Планування заходів з охорони праці. 2. Складання колективного договору. 3. Облік і аналіз показників охорони праці. 4. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. 5. Організаційна та функціональна структури СУОП. 6. Служби охорони праці місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.	5
5	Тема 5. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків 1. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. 2. Розслідування та облік аварій. 3. Дослідження та профілактика виробничого травматизму. 4. Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі.	5
6	Тема 6. Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі. 1. Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. 2. Атестація робочих місць.. 3. Вимоги до санітарного контролю за станом повітря робочої зони. підприємств галузі. 4. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в галузі. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил. Вібрація, шум, інфразвук, ультразвук.. Мікроклімат робочої зони. 5. Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження.	5
7	Тема 7. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях 1. Вимоги безпеки до лабораторних приміщень та обладнання для наукових досліджень. 2. Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. 3. Аналіз професійного та виробничого ризиків. 4. Показники частоти та тяжкості травматизму. 5. Визначення комплексної оцінки заходів по поліпшенню умов та охорони праці..	5
8	Тема 8. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах	5

	1. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. 2. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. 3. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, технологічного обладнання. 4. Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби гасіння пожеж.	
9	Тема 9. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці 1. Органи державного нагляду за охороною праці. 2. Державна служба України з питань праці. Права і відповідальність посадових осіб Держпраці. 3. Проведення державного нагляду за охороною праці. Види та основні параметри проведення наглядових заходів.	5
10	Тема 10. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві 1. Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування. 2. Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. 3. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків.	4
Модуль 2. Цивільний захист		
1	Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій. 1. Основні причини виникнення надзвичайних ситуацій. 2. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.	6
2	Тема 2. Планування з питань цивільного захисту. 1. Загальні принципи планування заходів цивільного захисту. 2. Методика розроблення планів з попередження надзвичайних ситуацій. Структура і зміст плану цивільного захисту об'єкта на мирний час і на особливий період.	2
3	Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій. 1. Умови стійкого функціонування об'єктів економіки у надзвичайних ситуаціях. 2. Методи ідентифікації та паспортизації об'єктів господарювання підвищеної небезпеки. 3. Методика визначення класу підвищеної небезпеки об'єкта за кількістю небезпечної речовини.	4
4	Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного, біологічного зараження. 1. Оцінка хімічної обстановки та послідовність її проведення. Розрахунок масштабів хімічного забруднення.	6
5	Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків НС. 1. Методика оцінки інженерної обстановки. 2. Розрахунок необхідної кількості рятувальників і техніки. 3. Оцінка збитку від наслідків надзвичайних ситуацій. Розрахунок збитку від втрати життя та здоров'я населення.	4
6	Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах Єдиної системи	10

	цивільного захисту. 1. Поняття екологічних надзвичайних ситуацій. 2. Класифікація зон екологічних надзвичайних ситуацій. 3. Правовий режим зони надзвичайної екологічної ситуації. 4. Склад і структура системи спостереження і лабораторного контролю ЄДСЦЗ України. 5. Завдання системи спостереження і лабораторного контролю ЄДСЦЗ України.	
7	Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту. 1. Продовольча безпека. Оцінка зовнішніх і внутрішніх чинників на рівень продовольчої безпеки та її місце в системі національної безпеки. 2. Організація моніторингу потенційних загроз технології виробництва продукції рослинництва. Індикатори продовольчої безпеки. 3. Організація моніторингу за поширенням забруднення та зараження карантинних бур'янів. Організація контролю. Виявлення, зберігання і утилізація застарілих, непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів.	10
Разом		91

8. Методи навчання

- 1. Методи навчання за джерелом знань:**
- 1.1. *Словесні:* пояснення, (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж, опорних конспектів.
 - 1.2. *Наочні:* демонстрація, ілюстрація, спостереження.
 - 1.3. *Практичні:* практична робота.
- 2. Методи навчання за характером логіки пізнання.**
- 2.1. *Аналітичний*
 - 2.2. *Методи синтезу*
 - 2.3. *Індуктивний метод*
 - 2.4. *Дедуктивний метод*
 - 2.5. *Традуктивний метод*
- 3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів.**
- 3.1. *Проблемний*
 - 3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*
 - 3.3. *Дослідницький*
 - 3.4. *Репродуктивний*
 - 3.5. *Пояснювально-демонстративний*
- 4. Активні методи навчання** - використання технічних засобів навчання, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.
- 5. Інтерактивні технології навчання** - використання мультимедійних технологій, інтерактивної дошки, діалогове навчання, співробітництво студентів.

9. Методи контролю

1. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
 - рівень знань, продемонстрований на практичних, лабораторних заняттях;
 - результати виконання та захисту лабораторних робіт;

- експрес-контроль під час аудиторних занять;
- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
- виконання аналітично-розрахункових завдань;
- написання звітів;
- результати тестування;
- письмові завдання при проведенні контрольних робіт;

10. Розподіл балів, які отримують студенти для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота																СР С	Итого по модулям и та СРС	Підсумко вий тест - екзамен	Сумма	
Модуль 1. Охорона праці в галузі, 20 балів								Модуль 2. Цивільний захист, 20 балів												
Змісто-вий модуль 1	Змісто-вий модуль 2	Змісто-вий модуль 3	Змісто-вий модуль 4	Змісто-вий модуль 5	Змісто-вий модуль 6	Змісто-вий модуль 7	Змісто-вий модуль 8	Змісто-вий модуль 1	Змісто-вий модуль 8											
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7				
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5	5	30	70 (40+30)	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
69-74	D	
60-68	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

11.1 Методичне забезпечення до Модуля 1. Охорона праці в галузі

1. Навчально-методичний комплекс дисципліни «Охорона праці в галузі» для студентів на 2020-2021 навчальний рік. Суми, СНАУ
2. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з курсу „Охорона праці в галузі”. Сумський НАУ, кафедра “Охорони праці”. 2017-2020pp.

11.2 Методичне забезпечення до Модуля 2. Цивільний захист

1. Навчально-методичний комплекс дисципліни «Цивільний захист» для студентів на 2020-2021 навчальний рік. Суми, СНАУ.
2. 1. Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» для студентів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. - Суми, 2020 р., 27 с.
3. 2. Методичні вказівки для виконання практичних занять з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» для студентів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання, Частина 1. - Суми, 2020 р., 48 с.
4. 3. Методичні вказівки для виконання практичних занять з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» для студентів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання, Частина 2. - Суми, 2020 р., 16 с.
5. 4. Методичні вказівки для виконання практичних занять з дисципліни «Охорона праці в галузі та цивільний захист» для студентів освітнього ступеня «магістр» всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання, Частина 3. - Суми, 2020 р., 19 с.
6. 5. Методичні вказівки для виконання індивідуальних занять з дисципліни «Цивільний захист» для студентів ОС «магістр» заочної та дистанційної форм навчання. - Суми, 2016 р., 19 с.

12. Рекомендована література

12.1 Рекомендована література до Модуля 1. Охорона праці в галузі

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Закон України «Про охорону праці».
2. Кодекс законів про працю України.
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
4. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
6. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
7. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
8. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 р. № 237 «Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».
10. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.
11. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.

12. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
13. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15. наказ Мінсоцполітики від 30.01.2017р №140
14. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
15. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
16. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій». Наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
17. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
18. НПАОП 0.00-6.13-05 «Порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України». Наказ Держнаглядохоронпраці від 30.03.2004 р. № 92.
19. Рекомендації щодо вбудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.

Базова

1. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Основа, 2006. – 444 с.
2. Протоєрейський О. С., Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.
3. Основи охорони праці: Підручник / За ред. проф. В.В.Березуцького – Х.: Факт, 2005. – 480 с.
4. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
5. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.
6. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.
7. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. - 2002.
8. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
9. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги. Навчальний посібник. — К.: «Основа». 2011. - 551 с.

Допоміжна

1. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».
2. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів
3. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
4. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
5. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації
6. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65

7. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
8. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
9. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121.
10. ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять».
11. Гігієнічні нормативи ГН 3.3.5-8-6.6.1-2002 «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2001 № 528.
12. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.003-74 (1999) ССБТ «Опасные и вредные производственные факторы. Классификация».
13. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 ССБТ. Системи управління охороною праці. Загальні вимоги.
14. ДБН 2.09.04-87 Адміністративні та побутові будівлі.
15. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
16. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 7.02.2008 р.
17. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559.
18. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
19. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
20. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
21. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
22. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
23. Міжнародний стандарт OHSAS 18002. Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.dnop.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
3. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
4. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
5. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
6. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
7. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
8. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
9. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».

10. <http://www.oxpaha.ru> - ОХРАНА. Интернет-газета о безопасности.
11. <http://www.tehdok.ru> - Интернет-проект «Техдок.ру» - ресурс, посвященный вопросам охраны труда и промышленной безопасности.
12. <http://www.kodeks-luks.ru> - Нормативные документы в области охраны труда.
13. <http://www.gazeta.asot.ru> - Электронная версия газеты «Безопасность Труда и Жизни».

12.2 Рекомендована література до модуля 2. Цивільний захист

12.2.1 Базова література

1. Конституція України. Основний закон. – К.- № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143.
2. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року за N 5403-VI.
3. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков И.В., Литвинов В.В., Письменний Е.Н. Культура культуры безпеки на радіаційних об'єктах України. Навч. посібник. – К. НТУУ КПІ, 2009, -363 с.
4. Бикова О.В. Болісв О.В., Деревинський Д.М., Єлісєсв В.Н., Миронець С.М., Осипенко С.І., Півень Ю.О. та інш. Основи цивільного захисту: Навч. посібник К.: 2008.– 223 с.
5. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. Посібник. - Львів, 2010.- 384 с.
6. Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І., «Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях». Навчальний посібник, Видавництво НУ «Львівська політехніка». Львів, 2004р.,-136с.
7. Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С., Цивільна оборона. Навчальний посібник / За ред. Кашина П.І. - Львів, "П.П. Васильович К.І.", 2005-338 с.
8. Євдін О.М., Могильниченко В.В. та ін. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. "Техногенна та природна безпека". Т.3."Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування".Посібник.- К.: КІМ, 2007, 2008.- 636 с.,- 152 с.
9. Ковжого С.О. Цивільний захист і охорона праці в галузі. Навчальний посібник. – Харків. «Право». – 2012 р. – 193 с.
10. Кучма М.М.Цивільна оборона (цивільний захист): навч. посібник / М.М. Кучма. – 3-тє вид., допов. і випр. – Львів : Магнолія 2014. – 296 с.
11. Левченко О.Г. Охорона праці та цивільний захист. Підручник. - Київ КПІ ім. Ігоря Сікорського. - 2019 р. – 409 с.
12. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навчальний посібник. Ч.3: Цивільна оборона. – Миколаїв: УДМТУ, 2002.- 155 с.
13. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2008 – 158 с.
14. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. -К., 2008. -286с.
15. Олійник П.В. Цивільний захист. – Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: Нова книга. – 2013 р. – 328 с.
16. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2008, -250с.
17. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2007.– 487 с.
18. Суслєв С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред. проф. М.О. Біляковича.– К.: Арістей, 2007.– 386 с.

12.2.2 Допоміжна література

- 1 Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – 4 К., 1998.
- 2 Закон України "Про правовий режим воєнного стану". – К. Урядовий кур'єр, 14.06.2000.- №107.
- 3 Закон України "Про захист людини від інфекційних хвороб". – К. 06.04.2000. №1645-III.
- 4 Закон України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації". – К.13.07.2000.-№1908- III.
- 5 Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". – К.18.01.2001.-№2245- III.
- 6 Закон України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації" від 13.07.00. №08-III.
- 7 Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи". – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 16. – Ст. 198; 1992., № 13. – Ст. 177.
- 8 Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану". - К.Урядовий кур'єр, 14.06.2000.-№107.
- 9 Закон України "Про аварійно – рятувальні служби". - К.Урядовий кур'єр, 14.12.1999. - №1281.
- 10 Закон України "Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру". - К.Урядовий кур'єр, 16.09.2000. - №149.
- 11 Постанова КМ України "Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій" від 16.02.98 №174 (Із зм. і доп., внесеними постановами КМ України від 24.09.99 №1763, від 21.10.99 №43).
- 12 Постанова КМ України "Про порядок формування розміщення та проведення операцій з матеріальними цінностями Державного резерву" від 08.10.97 року №1129.
- 13 Постанова КМ України "Про номенклатуру та обсягів продукції Державного матеріального резерву" від 07.08.98 року №1245-46.
- 14 Постанова КМ України "Про розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву та створення запасів матеріально-технічних ресурсів для виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій" від 15.04.97 року №338-027.
- 15 Постанова КМ України "Про затвердження особливостей формування та проведення операцій з матеріальними цінностями мобілізаційного резерву" від 29.01.98 року №100-03.
- 16 Постанова КМ України "Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях" від 15.02.99 №2.
- 17 Постанова КМ України "Про Основні засади створення в Україні підсистеми рятування і ліквідації небезпечних забруднень на воді єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру" від 5.10.98 №1599.
- 18 Постанова кабінету України "Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру" К.03.08.1998.-№1198.
- 19 Указ Президента України "Про систему реагування на надзвичайні ситуації на водних об'єктах" від 15.06.01 №436/2001.
- 20 ДСТУ Б А.2.2-7:2010. Проектування. Розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об'єктів. Київ. – Мінекробуд. України, -2010.

12.2.3. Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua, www.osvita.com>.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
6. Державна служба України з питань надзвичайних ситуацій <https://www.dsns.gov.ua>

7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
 8. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
 9. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.
 10. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
 11. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
 Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.eriou.ukrtel.net/index.htm>.

ДОДАТОК 1

Результати навчання за освітнім компонентом «Охорона праці в галузі та цивільний захист» та їх зв'язок з програмними результатами навчання для спеціальності 101 Екологія

Результати навчання за ОК: після закінчення вивчення освітнього компонента «Охорона праці в галузі та цивільний захист» студент буде здатен:	Програмні результати навчання на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)				
	ПРН10	ПРН12	ПРН14	ПРН15	ПРН18
ДРН. Охорона праці в галузі					
ДРН 1. Використовувати нормативно-правову базу охорони праці, галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, міжнародні норми в галузі охорони праці для забезпечення побудови і функціонування системи управління охороною праці в агропідприємствах.	+				
ДРН 2. Оцінювати, аналізувати та проводити логічне моделювання потенційних небезпек та ризиків технологічних процесів виробництва в галузі рослинництва. Використовувати статистичну звітність і акти розслідування нещасних випадків та професійних захворювань в аналітичній роботі для профілактики травматизму та комплексної оцінки заходів по поліпшенню умов праці.			+		+
ДРН 3. Впроваджувати у виробництво раціональні режими праці та відпочинку, раціональну організацію трудового процесу і робочих місць, механізацію та автоматизацію виробничих процесів.					+
ДРН. Цивільний захист					
ДРН 1. Використовувати нормативно-правові документи, наукову та іншу літературу при проєктуванні та створенні інструктивної, організаційної, розпорядчої, планувальної документації з питань цивільного захисту та при визначенні структури цивільного захисту суб'єкта господарювання адаптивної системи землеробства для господарств різних форм власності або адміністративно-територіальної одиниці.			+		
ДРН 2. Оцінювати фактичну та прогнозувати гіпотетичну обстановку при виникненні та загрози надзвичайних ситуацій, планувати та організувати заходи реагування, ліквідації, врятування, попередження, профілактики, пом'якшення, відновлення, підвищення стійкості управління та функціонування суб'єкта господарювання адаптивної системи землеробства для господарств різних форм або адміністративно-територіальної одиниці.	+		+	+	+
ДРН 3. Знати загальні тенденції розвитку новітніх технологій цивільного захисту у передових країнах, оцінювати їх ефективність, впроваджувати найбільш ефективні методи захисту та прийоми у практичну виробничу діяльність.					+

ДРН – дисциплінарні результати досліджень

ОП – освітня програма

ПРН - програмні результати навчання